

Stockholms
stad

Avtryck

1/2022

En tidning från
fastighetskontoret

Platssamverkan i Akalla by

Trygghet skapas tillsammans

Med barnen
i fokus

130-åring
får nya rår

Vackra
Vinterviken

En tidning från fastighetskontoret
i Stockholms stad

Avtryck

1/2022

Fastighetskontoret

Fastighetskontoret har ett viktigt uppdrag; att förvalta och utveckla lokaler för Stockholms stads verksamhet. Där bland finns idrottshallar, kontor, muséer och LSS-boenden. I fastighetsbeståndet finns också brandstationer, stall, saluhallar, berggrum, slott, små torp på landet och naturreservat.

Adress Box 8312, 104 20 Stockholm

Besöksadress Hantverkargatan 2

Telefon 08-508 27 000

Webb fastighetskontoret.stockholm

Ansvarig utgivare Anders Kindberg

Redaktörer Linda Laine, 08-508 26 829,
linda.laine@stockholm.se

Caroline Berg, 08-508 27 037,
caroline.l.berg@stockholm.se

Texter/grafisk form/produktion
Blomquist Communication

Foto Lennart Johansson om
inget annat anges

Tryck Åtta.45 Tryckeri AB

Artikelnr 241463 fastighetskontoret
2021-12

Omslag Tomas Kidane, kundförvaltare
på fastighetskontoret

För kostnadsfri prenumeration

kontakta fastighetskontoret på
fastighetskontoret@stockholm.se
Avtryck finns även att läsa digitalt
på fastighetskontoret.stockholm

♥ Vad vill DU läsa om i tidningen Avtryck?

Hör gärna av dig till redaktionen
med idéer till kommande nummer.
Mejladressen är kommunikation.fsk@
stockholm.se

! Felanmälan

Webb fastighetskontoret.stockholm/
felanmälan

Telefon 08-508 28 680

Ring vid akuta ärenden!

Innehåll

Två olika sekler, två olika arkitektoniska uttryck men en och samma ambition att skapa största möjliga konstupplevelse. Liljevalchs och Liljevalchs+ hälsar välkommen!

- 4 En tryggare stad
- 7 Hyresgästporträttet:
Tranströmerbiblioteket
- 8 Cirkulärt byggande för en mer
hållbar framtid
- 9 Vackra Vinterviken har sanerats
- 10 Historiska avtryck
– Af Chapman
- 11 Inventarier med stort
kulturhistoriskt värde
- 12 Liljevalchs imponerar och
engagerar
- 12 3 snabba med Andreas Nilsson

**20 paller tegel från en gammal
elstation får nytt liv genom
cirkulärt byggande.**

” 7
En lugn oas där man
kan hänga kravlöst.

Nu är Gubbängens rugbybys hemmaplan

I juli 2021 var det äntligen dags att hälsa Stockholms rugbyspelare välkomna till sina sprillans nya hemmaplaner på Gubbängens sportfält: Två fullstora naturgräsplaner helt anpassade efter rugbybys mått och förutsättningar, med rugbymål, säkerhetszoner och stängsel runt planerna. Intill planerna har den gamla grusparkeringen byggts om och här finns även en ny servicebyggnad med omklädningsrum, toaletter och förråd. Planerna ligger på södra delen av Gubbängsfältet vilket gör att fältets norra del behålls som ett öppet parklandskap.

Anläggningen ersätter rugbyplanerna som försvann från Årstafältet när området skulle bebyggas. Gubbängens sportfält blir nu hemmaplan för tre Stockholmslag; Sthlm Exiles, Hammarby rugby och Stockholm Berserkers. Tillsammans med Attila RG i Bromma samlar de fyra stockholmsföreningarna omkring 1000 utövare, varav 700 ungdomar. ■

Fakta

- Två fullstora naturgräsplaner, 78x124 m
- Stängsel och belysning runt planerna
- Läktare med plats för 308 åskådare
- Servicebyggnad med omklädningsrum, toaletter, förråd
- 132 parkeringsplatser – 94 med laddstolpar
- Ny gång- och cykelbana längs vid Örbyleden

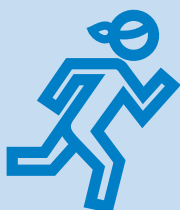

Rugbyspelare från flera av Stockholmslagen fick provspela på de nya planerna innan de var helt klara.

Plats för idrott i en växande stad

I **podden Stockholm växer** bjuds lyssnarna på initierade intervjuer och intressanta fakta om den växande staden. I avsnitt 14 är ämnet idrott och motion. Hur arbetar staden för att det ska finnas olika möjligheter för idrottande även när staden växer? Hur säkerställer vi att idrotten får plats och att stockholmarna har tillgång och närhet till stadens idrottsutbud? Vad är det som avgör var vi bygger och vad vi bygger? I ett samtal reder programledaren Fritte Fritzon ut dessa frågor tillsammans med Carina Jonsson, chef för fastighetsavdelningen på fastighetskontoret, Sophie Dahlberg, chef för planeringsenheten på idrottsförvaltningen och Magnus Åkesson, folkhälsostrateg på idrottsförvaltningen. ■

Finns där poddar finns!

Bad på Järvafältet – även för grodor

När Järvabadet byggdes togs en del av Igelbäckens kulturresevat i anspråk. För att ge tillbaka till naturen har flera olika kompensationsåtgärder utförts, som nyplantering av träd, återplantering av ängsmark – och en groddamm!

Landskapet är gammal betesmark från 1600-talet och den nya groddammen är placerad mellan de två dammar som redan finns i resevatet. En damm erbjuder en trygg livsmiljö för grodor, paddor, vattensalamandrar och andra djur, som är beroende av små vatten utan fisk för att kunna överleva. Under våren samlas groddjur i dammen för att lägga ägg, och dammen fungerar som en slags barnkammare.

Runt dammen finns promenadstigar, broar, bänkar och en informationsskylt. Här kan intresserade tvåfotade besökare lära sig mer om groddjurens liv och leverne, eller slå sig ner på en bänk och

bara njuta av fåglar, sländor och smådjur som också trivs runt dammen.

När vintern närmar sig kan grodorna checka in på sitt grodhotell eller övervintringsplats som egentligen är en uppbyggd stenmur med gångar och håligheter in i en kulle precis intill dammen. Här kan grodorna tryggt gå i dvala till nästa vår, då det är dags att lägga nya ägg i dammen. ■

Vid Mälarhöjdens idrottsplats har ett bullerplank uppförts mot angränsande E4:an. Den planterade växtväggen ger inte bara vacker grönska utan förhindrar också klotter och skadegörelse.

VISION 2040

Att Stockholm är en trygg, säker och välkött stad att bo, vistas och verka i är det övergripande målet för stadens samlade trygghets- och säkerhetsarbete. Målsättningen till år 2025 är att inte ha några särskilt utsatta eller utsatta områden, samt att ha halverat otryggheten.

Dag för dag mot en tryggare stad

Trygghet och säkerhet är högt prioriterade områden i stadens vision. Det gäller såväl långsiktigt strategiska frågor som de konkreta insatserna i vardagen. Möt några av fastighetskontorets medarbetare som har fullt fokus på trygghet!

Att staden ska vara en trygg hemvist för både boende och besökare är högt prioriterat inom Stockholms stad. Sedan september 2021

har Boel Noro Svärd uppdraget som fastighetskontorets trygghetssamordnare.

– Ur ett brottsförebyggande perspektiv talas det om social prevention och situationell prevention, berättar Boel. Fastighetskontoret jobbar med den situationella, det vill säga den fysiska utomhusmiljön kring våra fastigheter. Vi ska säkerställa den upplevda tryggheten. Och vidta brottsförebyggande åtgärder där det är relevant.

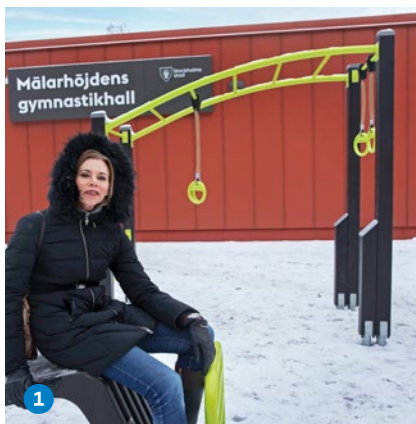

– Belysning och vegetation är det vi åtgärdar mest, säger driftchef Daniel Rosén. Och såklart vanligt underhåll. Att snabbt laga sådant som gått sönder och sanera från klotter är viktigt, så att det inte ser övergivet ut och signalerar fritt fram för vandalism.

– Vi jobbar mycket med att ta bort buskar och träd som skapar skymda områden, säger Peter Lundell, tf enhetschef för teknikförvaltarna. Parallellt med det ska vi jobba med att göra staden grönare, så det är en balansgång. Det är stor skillnad på hur miljöer upplevs om dagen jämfört med på natten. Vi diskuterar med hyresgästerna hur de upplever sina områden och får också värdefull information från stadsdelarna.

Vi diskuterar med hyresgästerna hur de upplever sina områden.

1

2

3

1. Med utegym lockas fler vuxna till idrottsplatsen och det blir mer folk i rörelse många tider på dygnet, berättar Marlene Sever, projektledare. 2. Akalla by är en lantlig oas och populärt promenadstråk. 3. Tomas Kidane är fastighetskontorets kundförvaltare i Akalla by och ingår i den grupp som på stadsdelens initiativ arbetar med platssamverkan, för att gemensamt öka tryggheten i området.

Satsning på idrottsplatser

En stor del av fastighetsbeståndet är stadens alla idrottsplatser, hallar och bollplaner. Under 2022 sker fortsatta satsningar på klubbstugor vid idrottsplatser för att öka tryggheten med särskilt fokus på flickor.

– Det är ett projekt utifrån att trygghetsproblem har identifierats, speciellt kring bollplaner där det på vissa platser inte ens funnits någon byggnad. Att ha tillgång till toalett och ha någonstans att byta om kan vara avgörande för att ungdomar fortsätter med sin idrott, säger Erika Kenne som är projektledare för flera satsningar på idrottsplatser. Det skapar också förutsättningar för lokala föreningar att utveckla sin verksamhet.

Idrottsplatser överlag kan vara utmanande ur trygghetsperspektiv. De ligger ofta en bit ifrån övrig bebyggelse, har aktiviteter kvällstid och samlar många ungdomar men färre vuxna. Ett bra exempel på fastighetskontorets trygghetsarbete är Mälarhöjdens idrottsplats, som fått extra medel beviljade för åtgärder.

– På senare år har vi jobbat mycket med utegym, berättar fastighetskontorets projektledare Marlene Sever. Det är en uttänkt strategi för att öka spontan användandet av idrottsanläggningarna och samtidigt skapa trygghet i och med att fler vuxna lockas till idrottsplatserna. På Mälarhöjdens IP renoverar vi också en gammal omklädningsbyggnad, vi har byggt en ny i tegel, satt upp ny parkbelysning och bullerplank. Vi har även byggt en växtvägg som inte bara ger vacker grönska utan också förhindrar klotter.

I samarbete med stadsdelen har vägen till idrottsplatsen fått en rejäl upprustning. Det som tidigare i princip var en mörk lerstig genom skogen är nu en välupplyst, tillgänglighetsanpassad gång- och cykelväg ända från Fruängens tunnelbanestation.

Platssamverkan

Ett annat exempel på samarbete med stadsdelarna är Akalla by där Tomas Kidane är kundförvaltare. Akalla by består av ett femtontal gamla torparhus, det äldsta

från 1600-talet. Här finns keramikverkstäder, idrottsförening, ungdomsgård och en populär 4H-gård med hästar, grisar, getter och kaniner. Dagtid, speciellt under sommarhalvåret, rör det sig mycket folk i området men kvällstid har det varit stökigt till och från. På initiativ från stadsdelen har platssamverkan därför inletts. Ungefär en gång per kvartal träffas olika aktörer i området och diskuterar hur området ska kunna bli så bra och tryggt som möjligt.

– Samarbetet är mycket givande, säger Tomas. Vi ansvarar för byggnaderna, stadsdelen för markutrymmet, trafikkontoret för vägar och gångvägar, och hyresgästerna tillför sitt perspektiv. Polisen och fältassistenter berättar om vad de möter hos ungdomar i området. Jämfört med innerstaden är det väldigt olika platser men det är ändå samma saker som skapar trygghet och otrygghet. Med bra belysning och välskötta byggnader syns det att någon bryr sig om området. Då kan även besökare bry sig om och få en bra känsla för platsen. ■

Naturlig plats för barn

Efter Medborgarhusets renovering har Tranströmerbiblioteket fått nya lokaler med egen ingång från Götgatan. Ett bibliotek med barn i fokus.

Glad och stolt visar enhetchef Erik Olsson oss runt i Tranströmerbibliotekets nyrenoverade lokaler. Vi börjar på barnavdelningen.

– Allt är nytt! Till och med böckerna.

Barn och ungdomar är en prioriterad målgrupp för oss och efter renoveringen har vi fått fyra gånger så stort utrymme på barnavdelningen.

Biblioteket vid Medis fick namnet Tranströmerbiblioteket 2014, som en hyllning till poeten Tomas Tranströmer. I och med namnbytet fick verksamheten också ett utökat ansvar för poesi, vilket genomsyrar hela verksamheten. På vuxenavdelningen finns en programscen och en hylla vigd åt

Tranströmers samlade verk och på fönstren mot Götgatan sitter citat från hans böcker. På barnavdelningen går de naturnära inslagen i Tranströmers verk igen i rummets färgskala, med lampor i form av ekollon och bladformade sittdynor.

– Vi har samarbeten med förskolor flera gånger i veckan, flera av dem med poesi-tema, berättar Ingrid Stening Soppela, bibliotekssamordnare. Vi ordnar även teater, bio och sagostunder.

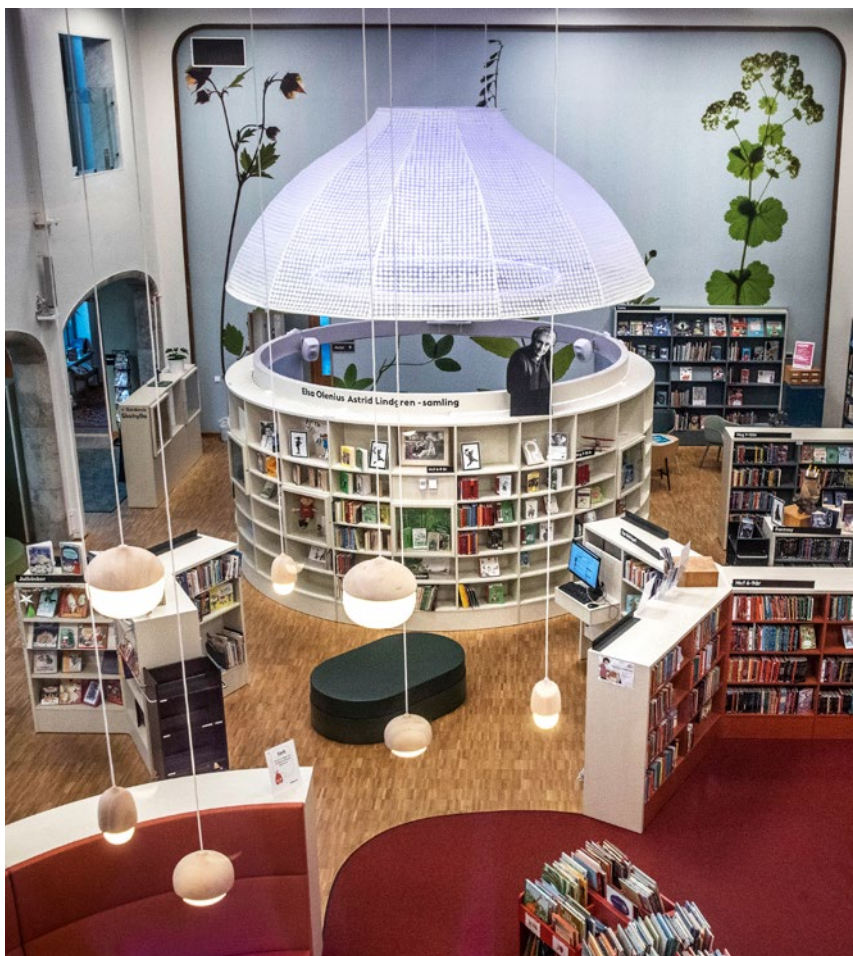
Egen oas för unga

Barnens perspektiv har varit ledord under renoveringen. Till och med de allra yngsta

besökarna, 0–2-åringarna, har ett eget rum. Stor vikt har lagts vid barn i ’mellanåldern’, 9–12-åringarna som ofta hamnar mellan barn och ungdom. Förutom att ha tillgång till Stockholms största barnboksavdelning kan de här måla, pyssla, göra film och mycket annat. På fredagar görs samarbeten med kulturskolan som finns i samma hus.

På våningen ovanför ligger ungdomsavdelningen PUNKT med böcker, filmer och ljudisolerad studio för eget skapande. PUNKT och Punkt 127 i Bredäng är de enda biblioteken i hela Stockholm med renodlad ungdomsverksamhet.

– Ungdomarnas egna önskemål ligger bakom utformningen, berättar Erik. Bland annat önskade de sig ’en lugn oas där man kan hänga kravlöst’. ■

Biblioteket vid Medborgarplatsen är döpt efter poeten Tomas Tranströmer som växte upp på Folkungagatan. På barnavdelningens fototapet syns blommor från Södermalm, hämtade ur Tranströmers lyrik, berättar Erik Olsson och Ingrid Stening Soppela.

Projektledare Lina Lunell och hållbarhetsstrateg Sofia Svensson i ett av köken i evakueringslokalen för Tekniska nämndhusets renovering. Istället för att bygga nya, provisoriska kök användes gammal utrustning som annars skulle ha slängts.

Från avfall till resurs

I Agenda 2030 har världens länder för första gången enats om 17 globala mål för hållbar utveckling. Omställningen till cirkulär ekonomi är en viktig del att nå dit. Vad innebär det för byggsektorn och fastighetsägare?

Byggsektorn är på många sätt en innovativ bransch, men affärsmodeller och arbetssätt har varit uppbyggda i ett linjärt tänkande, där man byggt, rivit och byggt nytt, istället för att ta tillvara och återanvända. Det är ett tanke-sätt som måste ändras. Stockholms stad har nu tagit fram en handlingsplan för cirkulärt byggande.

– Nästan hälften av en byggnads klimatpåverkan uppstår i byggnadsfasen, säger Sofia Svensson, hållbarhetsstrateg på fastighetskontoret. För att minimera vår resursförbrukning måste vi börja se byggdelar och material som resurser istället för avfall. Det gäller allt från möbler och inventarier till cementblock, tegel, väggar – ja, faktiskt allt i en byggnad!

Cirkulärt byggande innebär nya arbetssätt. En svår men nödvändig omställning. I nuläget handlar det primärt om kompetensutveckling, inte minst för att kunna kravställa på rätt sätt i upphandlingar.

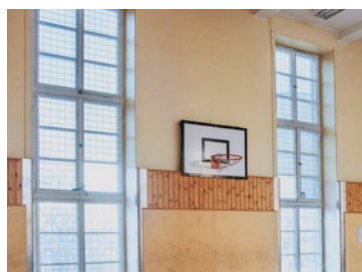
En bra början vid ombyggnationer är att tidigt koppla in en återbrukskonsult för att inventera vad som kan återanvändas, vad som kan materialåtervinnas och vad som ska avyttras. I handlingsplanen framgår att staden ska se över möjligheten att skapa ett fysiskt återbrukslager och på sikt ha ett system för överblick av vilka resurser som finns att tillgå. Ett annat stycke tar upp kemikalier, och hur vi ska se till att inte bygga in material som i framtiden inte kan separeras och återvinnas.

– Logistik och juridik är övergripande utmaningar med cirkulärt byggande, säger Ingrid Sandström, miljösamordnare på fastighetskontoret. Om vi hittar byggdelar eller inventarier att återanvända är det svårt att veta var de ska förvaras under tiden. Får en förvaltning/kommun skänka saker eller riskerar vi då att gynna en enskild byggaktör? Hur ska en eventuell försäljning av återvunnet material gå till? Det är svåra frågor som kräver lösningar på en övergripande nivå, innan vi kan komma vidare 'på riktigt'.

Cirkulära exempel i staden

Även om cirkulärt byggande är ganska nytt har tanket redan smugit sig in i ett par projekt. Den tillfälliga saluhallen som stod på Östermalmstorg är ett konkret exempel. Istället för att rivas kommer den få nytt liv som padelhall i Göteborg.

Under renoveringen av Tekniska nämnd-

– Kungsholmens och Farsta brandstation är pilotprojekt för cirkulär projektering, med återbrukskonsult inkopplad från start, berättar miljösamordnare Ingrid Sandström. Bland annat kommer fönstren renoveras och återanvändas.

FOTO: REZA ETEMAD

20 pallar tegel kunde omhändertas från rivningen av en elstation. De kommer återanvändas som beståndsdelar i fasad och balkar i Tekniska Nämndhuset.

huset har en återbrukskonsult kopplats in och tillsammans med inredningsarkitekterna inventerat vad som kan återanvändas. En stor del av belysningen har bytts till LED och återmonterats och många stolar ska återanvändas. Utvändigt är det nästan än mer spännande – där kommer tegel från en riven elstation att återanvändas! Fastighetskontorets projektledare Reza Etemad är en av dem som ingår i en referensgrupp som fastighetskontoret, miljöförvaltningen och de kommunala bostadsbolagen format med syfte att ta fram processunderlag till hur staden ska kunna övergå till cirkulärt byggande. Redan under den första workshopen uppstod idén om att tillvarata och återbruka gammalt tegel.

– Jag visste att renoveringen av Tekniska nämndhuset skulle fortsätta minst ett år och att det är ont om tegel i

Sverige, säger Reza. Samtidigt fick vi uppdraget att riva en gammal elstation i Hässelby gård – som var av tegel! Vi kollade om det gick att använda och att det rymdes inom budget, och kunde ta vara på 20 pallar, totalt 6 000 tegelstenar. Det kommer räcka till hela återstående renoveringsperioden! ■

HANDLINGSPLAN 2022

Tre av de 15 mål i handlingsplanen:

- Genomföra pilotprojekt inom cirkulär projektering vid nyproduktion
- Identifiera och genomföra pilotprojekt för materialinventering och återbruk vid ombyggnation och rivning
- Implementera metod för uppföljning av byggavfall

Nysanerad Vintervik

Över 34 000 ton jord har schaktats bort när strandområdet kring Vinterviken har sanerats från föroreningar i markens sediment.

Vackra Vinterviken är ett välbesökt område med badmöjligheter och stora parkytor. Men området har en sprängfylld historia som ett av Stockholms läns mest förorenade områden. Här var tidigare industriområde där zinkfabrik och Alfred Nobels sprängämnesfabrik huserat. Ända fram till 1960-talet lagrades sprängämnen här. Allt detta har lett till att marken förorenats av arsenik, bly, koppar och zink.

– Det har inte varit farligt att vistas i området eftersom föroreningarna har legat i marken, förklarar Johan Olsvé, projektledare på exploateringskontoret. Men för små barn som kanske stoppar sand i munnen har det inneburit en viss hälsorisk.

Mellan 2019 och 2021 har området sanerats och Vinterviken är nu en säker och trygg plats för alla besökare. Över 34 000 ton jord har schaktats bort från strand, grönytor och sjöbotten och ersatts med ny, frisk jord.

I området ligger också den gamla svavelsyrefabriken, byggnader med ateljélokaler och bostadshus med trädgårdar som förvaltas av fastighetskontoret.

– De lummiga trädgårdarna som har fått stryka på foten under saneringen har vi återställt med liknande planteringar, säger Lena Johansson, projektledare på fastighetskontoret. En del träd har vi dock kunnat värna, bland annat större ekar. Där har vi lyckats sanera marken genom att gräva kring rot-systemet, och suga ut jorden runt rötterna så att träden kan stå kvar. Ett mödosamt arbete men viktigt för platsens karaktär. ■

FOTO: CAROLINE BERG

Sedan mitten av förra seklet har Stockholm fått njuta av 130-åriga Af Chapmans vackra siluett vid Skeppsholmen. Under vintern 2021 har hon bogserats till Beckholmen för en välbehövlig renovering av master, tampar och tåg.

Fullriggaren som blev vandrарhem

Stockholm är numera en mycket stilla hamnstad. Men i mitten av 1800-talet stod master, rår och segel tätt, och det myllrade längs kajerna när oceanångare och segelfartyg kom med spännande varor från när och fjärran. Idag finns bara ett fartyg kvar; den tremastade fullriggaren af Chapman.

Af Chapman är välkänd och omtyckt siluett i Strömmen och en av fastighetskontorets mer annorlunda innehav. Sedan 1949 har hon legat fast förankrad vid Skeppsholmens kaj och erbjudit övernattninɡ åt tusentals turister som fått njuta en minst sagt annorlunda vandrарhemsupplevelse.

Den sista representanten

Af Chapman är en tremastad fullriggare, 74 meter lång och 11 meter bred. Fullriggare betyder att det är råsegel på alla masterna. Det var den vanligaste riggen på alla bättre segelskepp kring förra sekelskiftet och tremastade ansågs som det klassiska segelskeppet. Af Chapman är en av världens sista representanter för dessa seglande handelsfartyg.

Hon byggdes 1888 i Whitehaven i England som ett fraktfartyg med namnet Dunboyne. Under åren har hon sålts flera gånger, seglat runt hela världen, bytt namn och byggts om till skolskepp. 1923 blev hon övninɡsskepp åt svenska flottan och döptes till HMS af Chapman. Efter drygt tio år togs hon ur tjänst och ankrades vid Skeppsholmens kaj som logementsfartyg. Under några år var framtiden oviss. Stockholmarna hade vant sig vid den smäckra, vita skutan och det vore synd och skam att hugga upp henne. Det slutade med att Stockholms stad köpte skeppet 1947.

Men vad skulle staden göra med henne? Ett betydande kulturhistoriskt värde förvisso, men hur skulle underhåll och drift bekostas? Att använda henne som vandrарhem var faktiskt ingen långsökt lösning. Det hade länge varit brist på billigare sovplatser i Stockholm, och här fanns ett skepp med massor av utrymme! Beräkningar gjordes, och trots att underhållskostnaderna förväntades bli högre än för ett hus på land, så blev totalpriset väsentligt lägre än om det skulle byggas något nytt. Och båten kunde

iordningsställas omgående! Söndag 24 april 1949 bäddade de första nattgästerna ner sig på Stockholms nya vandrарhem.

Rår får stål

Nu har af Chapman varit vandrарhem i över 70 år. Och även en stillaliggande båt utsätts för väder och vind. Under vintern 2021–22 genomgår skeppet därför en renovering av hela riggen, där allt som är slitet och dåligt ska bytas ut, och det som är i bättre skick renoveras. Ett lika omfattande som välbehövligt projekt. Stormasten är 41,6 meter hög, och alla tre master har underdel av stål och de två övre delarna i trä. Nu kommer hela masterna få en kärna av metall, vilket kommer förlänga underhållsintervallen avsevärt. Flera av de vågräta bommarna, rårna, är redan i stål, och ytterligare ett par gamla i trä ska bytas ut. För att behålla intrycket av originals kick är en byggnadsantikvarie från Stadsmuseet med under hela renoveringen. Till våren 2022 är hemfärden till Skeppsholmen planerad, så att vandrарhemmet återigen kan öppna till sommaren. ■

Värdefulla detaljer

Det är mer än väggar och tak som gör en byggnad speciell. Arkitekter, konstnärer och hantverkare har ofta lagt stor möda vid att skapa helhetsmiljöer med möbler och inventarier som fått stort kulturhistoriskt värde. Nu påbörjas arbetet med att ta fram ett vårdprogram för stadens skatter. Här är några av dem:

FOTO: MARTINA KAHN

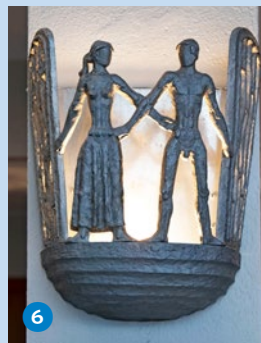
FOTO: DIGITALA STADSMUSEET

FOTO: CAROLINE BERG

FOTO: DIGITALA STADSMUSEET

1 Säg den besökare som inte sittit i någon av Kulturhusets karaktäristiska soffor, specialritade av husets arkitekt Peter Celsing? 2 Gustavianska Sturehovs slott har landets största samling av Mariebergsskackelugnar. 3 När Medborgarhuset uppfördes 1939 var tanken att huset skulle innehålla flera tidslager. Ljunglöfska salongen inreddes med komplett 1800-talsinredning från tobaksfabrikör Robert Ljunglöfs hem på Sveavägen, bland annat en enorm kristallkrona. 4 Under hösten 2021 har Hilding Linnqvists gobeläng 'Svenska sjömän i främmande hamn' i sal 5 i Stadsbiblioteket varsamt restaurerats. Verket skapades 1928–32 av konstnärinnan Dana Bilde och fem medhjälpare. Den vävdes av lingarn blandat med persisk ull och silke. 5 Klockan i Oscarsteaterns klocktorn har fyra äldre spröjsade urtavlor i vattrat glas med romerska siffror. 6 Bevara och förädla var ledorden när Medborgarhuset renoverades. Armaturen 'Flickan och pojken', ritad av Carl Elmborg, symboliserar klivet ut genom barndomens portar och in i vuxenlivet, och finns vid entrén till barn- och ungdomsbiblioteket. 7 Möblerna på Liljevalchs är ritade av konsthallens arkitekt Carl Bergsten.

På ett av Stockholms finaste lägen ligger den nya konsthallen Liljevalchs+, platsgjuten i betong med 166 taklanterniner som låter ljuset flöda in över nya konstupplevelser.

Ett starkt plus för konsten

Rymd och ljus har varit ledord för den nya tillbyggnad som gör att Liljevalchs nu kan bjuda på mer än dubbelt så många utställningar som tidigare.

Konsthallen Liljevalchs på Djurgården har varit en välbesökt plats för samtida konst i 100 år. 1 augusti 2021 invigdes tillbyggnaden Liljevalchs+, signerad arkitekt Gert Wingårdh i samarbete med glasformgivaren Ingegerd Råman. Den tre våningar höga byggnaden, med 6 860 glasbottnar infattade i fasaden, är imponerande rå i sin arkitektur, vilket också har skapat en viss kritik.

– Tillbyggnaden är ett arkitektoniskt påstående av högsta klass, och att den väcker känslor är knappast förvånande, säger konsthallens chef Mårten Castenfors. Den är som ett konstverk för konst: byggnadens yttre med glasbottnarna gnistrar vackert, medan dess inre är helt anpassat till verksamheten som bedrivs däri.

Anpassad för konst är ingen överdrift. Genom 166 taklanterniner flödar ljuset ner i tre stora utställningssalar som efter behov kan delas upp i flera mindre. Salarna håller hög säkerhet och tillsammans med ett särskilt klimatanpassat rum möjliggör det att ännu känsligare konst än tidigare kan lånas in och visas upp.

– Det är en ynnest att gå runt i salarna och inse att vi kan göra precis vad som helst eftersom vi har absolut säkerhet och klimat. Hela projektets belöning är när vi möter alla besökare som gör tummen upp när de kommer in i rummen och häpnar över dess skönhet, säger Mårten Castenfors.

Projektet har totalt pågått i nästan tio års tid med planering och genomförande. Huvudbyggnaden renoverades 2016–17 och restaurang Blå Porten rustades upp i samband med tillbyggnaden. Liljevalchs+ är sammankopplad med huvudbyggnaden och har egen entré mot Falkenbergsgatan och ett nytt torg med träd, sittplatser och konst. I takt med att hela området utvecklas och levandegörs kommer Liljevalchs+ alltmer komma i sitt sammanhang och konsthallschefen hoppas på en ljus framtid:

– Vi ska gå från 150 till 250 tusen besökare per år, från fyra till tio utställningar. Med vårt program ska vi bevisa varför tillbyggnaden var en absolut nödvändighet för ett framtidsytande Liljevalchs som ska kunna erbjuda utställningar och upplevelser i 100 år till. ■

3 SNABBA MED ...

Andreas Nilsson
projektledare,
fastighetskontoret

2023 fyller Stadshuset 100 år. Vad är det som rustas upp inför jubiléet?

– Massor! När det är klart kommer besökarna mötas av en vacker trädgård med upprustade murar, statyer och fontäner. Vi tar hänsyn till hur gestaltningen såg ut för 100 år sedan. De två tornen inne på borggården får nya koppartak och flera av statyerna förgylls, bland annat Sankt Göran och draken.

Invändigt så tillgänglighetsanpassas podiet i Rådsalen och mattan byts. I Blå hallen ska den 70 meter långa lambrekängen vid fönstren bytas.

Vilka utmaningar finns?

– Stadshuset är arbetsplats för politiker och det pågår evenemang och visningar för turister dagligen. Vi måste planera och anpassa byggarbetena för att inte störa för mycket. Runt Nobeldagen fick vi pausa ett par dagar. Arbetena kräver ofta specialistkompetens. Byggnaden har förändrats under åren och Stadsarkivet hjälper oss att hitta dokumentation för att vi ska kunna återskapa hur det såg ut. Inför varje åtgärd gör Stadsmuseet en antikvarisk undersökning och ger råd om materialval och gestaltning.

Hur kommer 100-åringen att firas?

– Jubiléet ska firas med olika aktiviteter under hela 2023. Till dess ska alla planerade byggarbeten vara klara, så att Stadshuset kan glänsa i sin fulla prakt! ■